

18. YÜZYIL ŞAİRLERİNDEN RİF'ATÎ ALÎ BEY

Doç. Dr. Atabey KILIÇ

Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
atabey@erciyes.edu.tr

Özet

18. yy. müderris şairlerinden olan Rif'atî Alî Bey hakkında elimizde yeterli bilgi bulunmamaktadır. Râmiz ve Sâlim tezkireleri ile Fındıklılı İsmet Efendi'nin Tekmiletü's-Şakâyık adlı eserinde verilen bilgilerin de yer yer birbirleriyle çeliştiği görülmektedir. Alî Bey, 1659-60'da İstanbul'da doğmuş, 1734'te yine aynı şehirde vefat etmiştir. İstanbul'daki çeşitli medreselerde müderrislik görevlerinde bulunan Rif'atî Alî Bey ilmiye teşkilâtında çeşitli talihsizliklerle karşılaşmıştır. Râmiz tezkiresinde bildirildiğine göre divanı vardır, ancak bugün elde mevcut değildir. Şiirlerinden örnekleri Safayî ve Sâlim tezkirelerinde görmekteyiz. 18. yy. şairlerinden Seyyid Vehbî'nin de Vekâlet-nâme'sinde adını andığı Rif'atî Alî Bey şöhreti sonradan unutulmuş isimler arasındadır.

Anahtar Kelimeler: 18. yy. şiiri, şair biyografisi, Râmiz, Safayî ve Sâlim Tezkireleri, Divan Şiiri

Abstract

There isn't adequate knowledge concerning Rif'atî Alî Bey that was 18. century Ottoman poet, in our hand. The informations which was given in of The tezkire of Râmiz, Sâlim and Fındıklılı İsmet Efendi's Tekmiletü's-Şakâyık have been in contradiction with each other. He was born in 1659-60 in İstanbul and died in 1734 same city. Rif'atî Alî Bey had performed professorship in İstanbul's various medresse. According to Râmiz, he own a Divan, but it isn't in hand now. We have seen his poems sample in The Tezkire of Safayî and Sâlim. Rif'atî Alî Bey's fame afterwards had been forgotten.

Key Words: 18. century Ottoman poem, poet biography, The Tezkire of Sâlim and Safayî, Divan poetry.

Hayatı

Rif'atî Alî Bey, Yanık Fatihî Sinan Paşa'nın akrabalarından olan Abdullah Bey'in oğludur. İstanbul Kumkapı semtinde bulunan "A îq Ni nci Pa a civ rında eyx Ferh d" mahallesinde dünyaya gelmiştir.¹ Râmiz'in belirttiğine göre H. 1070/M. 1659-60 tarihinde doğmuştur.² Rif'atî hakkında en geniş bilgiyi veren Sâlim'den, H. 1070 sonları, M. 1660 ortalarında İstanbul'u yakıp kavuran büyük yangın esnasında şairin hayatta olduğunu, bu yangının ardından ailesinin Anadolu Hisarı yakınına taşındığını öğreniyoruz.³

Asıl adı Alî, şiirde kullandığı mahlası ise Rif'atî'dir.⁴ Sinan Paşa'nın akrabalarından olduğu için çoğunlukla ismi "Bey" ünvanıyla birlikte *Alî Beg* veya mahlası ile birlikte *Rif'atî Alî Beg* şeklinde kullanılmıştır.⁵

Babasının terbiyesi altında büyük hocalardan ders almış, sonunda müderrislik mesleğine, yani ilmiyyeye dahil olmuştur.⁶ Fındıklılı'ya göre " oñra xav  -ı refi'a ya>nî Eyy b mevleviyeti mu axxaran Edirne p yesi tevcih..." olunmuştur.⁷ R miz, "biñy ziki senesinde Rif'atî Efendi'nin Mekke te rifinden m l zemetle xand n olup" ifadeleriyle Rif'atî Alî Bey'in H. 1102 / M. 1690-91 yılında Mekke kadılığı m l zemetine n il olduğunu bildirmektedir.⁸ S lim ise "... B  Sa' d-z de Fey ull h Efendi mütercem-i bülend-qadr n w li cümleye ma> f ve   r- q-ı ömr[i] daxı p ye-i erba'ine xa ve-senc-i muvaqqif-ı vaqf olduğundan w l-i m kedderine d r-b n-i m tercemile na ar buyurup dest-i efqatleri ile mir  t-ı / x ırından def-i keder eyleyüp ol e n da ki biñ yüz iki senesi d xil olup bu mecelle-i cel lede Rifq  mawla ı ile warf-i r &-i mühmele-düz-ı t mme-i walleri tawr r olunan Mewmed Efendi Mekke-i Mükerreme qa -i erifine v  il olmu lardı. Anlaruñ Mekke-i Mükerreme te rifinden ef >at buyurup m l zemetle  er   (u) [-i] b -mel l ve bu arıq ile d xil-i arıq-ı >aliyye olup tekemmül-i m l ve müddet-i medide d de-düz-ı inti r ve  l-i infit  den  oñra tam m-ı s llem-i sinn n-i sinni p ye-i inwi a reside ve nih l-i qaddi b r-d zd  >in ile xamide olduğı vaqtlar sene biñ yüz on dört t rixinde s de[-i] xa'bg h-ı wa ir-i cin n ve biñ yüz on be t rixinde   r-b  -ı > lem-i >an  ırdan g zer n eyleyen eyx 'l- sl m-ı B  >Al -fikret ve müfti'l-en m-ı p r-  hret Es-seyyid Fey ull h Efendi'den irtik b-ı waml-i aqil i>tib rıyla tuxm-ı  mmidi üre-zem n-i li>den Edirne  awr sina fe n olmağla ol c nibe ed-der-i wall-i >azimet idüp rev n ve d den-i hez r- iddet-i r zg rdan  oñra Pirinc  medresesi x riciyle d ne- in-i xırmen-i mer m olup..." ifadeleriyle, Rif'at 'nin H. 1102 başında yani, M. Ekim 1690'da Mekke kadılığına tayin edilen ve Rıfk  mahlası ile şiirler de yazan Mehmed Efendi'nin kadılığı esnasında Mekke kazası m l zemeti ile yaklaşık 30 yaşlarında iken ilmiye teşkilatına adım attığını bildirmektedir. S lim'in ifadesiyle yaşı "p ye-i erba'ine xa ve-senc" olan Rif'at 'nin m l zemetinde Eb  Sa' d-z de Feyzullah Efendi'nin önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. R miz'e göre Rif'at , H. 1114/ M. 1702/1703'te h ric medresesine, daha sonra da m sila-i S leym niye'den olan Eyüp medresesine müderris olarak tayin edilmiş, ardından Filibe mevleviyetine n il olmuştur.⁹ S lim'in ifadelerinde Rif'at 'nin bu tarihte ne h ric medresesine, ne Eyüp medresesine ve ne de Filibe mevleviyetine tayini ile al kalı bir kayıt bulunmaktadır. S lim'in yukarıya aldığımız kaydından da anlaşılacağı üzere Rif'at  "irtik b-ı waml-i aqil i>tib rıyla" Edirne'ye gitmiş, feleğin epey kahrını çektikten sonra Pirinc  medresesi h ric müderrisliğine tayin edilmiştir. Ardından sırası ile H. 1118 / M. 1706-1707'de şeyh lisl m Bařmak z de Esseyid Ali Efendi tarafından H ce K mil medresesine hareket-i h ric ve H. 1120 / M. 1708-1709'da ř h H b n medresesine iki kez d hil p yesi ile müderris olarak atanmıştır. H. 1127 Ramazan / M. Eylül 1715'te Abdurrah m Efendi'nin ataması ile Topkapı'daki

Ahmed Paşa medresesine yeniden, H. 1130 / M. 1717-18'de Şeyhülislam Beyşehirli Abdullah Efendi'nin nasbı ile önce sahn-ı semân medreselerinden birisine, ardından H. 1131 Zilka'desi / M. Eylül-Ekim 1719'da altmışlı ile Ülâ-yı Zekeriyâ Efendi medresesi müderrisliğine getirilmiştir. Sâlim tezkiresini yazmakta iken Rif'atî Alî Bey hâlâ Ülâ-yı Zekeriyâ Efendi medresesindeki görevini yürütmektedir.¹⁰

Sâlim'in bildirdiğine göre Rif'atî Alî Bey, hareket-i hâricde beklerken Şeyhülislâm Sâdık Efendi'ye durumunu arz etmek amacıyla aşağıdaki rubâyı takdim etmiştir:¹¹

Rub >İ

*Ey fenn-i keremde nüsxa-i caded-cev b
Her mesele-i mü kileye facl-ı xi b
>Ahdünde rev mı dîde-i ümmîdüm
X ricde qala me^a be-i xalqa-i b b*

Şair, H. 1147 ortaları yani, M. 1734 sonlarına doğru İstanbul'da vefat etmiştir.¹² Kaynakların bildirdiğine göre mezarı, Eyüp semtinde Bahariyye caddesinde bulunan Hekîm Kutbeddin Mektebi ilerisindeki Taş Mektep harabesinin karşısında, Bostan iskelesine doğru gidilen sokağın köşesindedir.¹³ Fındıklılı'ya göre, Rif'atî'nin mezar taşında 18. yy.'ın önemli şairlerinden Mirzâ-zâde Ahmed Neylî'nin yazmış olduğu

*"Güzîde-i >uref Rif'atî >Alî Beg kim
Vücûh-ı d ni ile bulmı ıdı ol öhret
Olup o xüb- iyem q i-i Ebî Eyyüb
Wükûmet itmi idi >iffetile bir müddet
Burûsa p yesi ol mı dı d r-ı düny da
Beq da da vire Waq aña >izzet ü rif'at
Vef tına didi Neylî du > ile t rîx
Mek n-ı Mîr >Alî ola qı >a-i cennet*

1147'

şeklindeki tarih manzumesi kayıtlıdır.¹⁴

Şahsiyeti, Sanatı ve Eserleri

Rif'atî Alî Bey, Sâlim'in teferruatlı bir şekilde anlattığı gibi, ilmiye teşkilatında çeşitli talihsizliklere uğramış ve bu sebeple mülâzemetiyle müderrisliği bir hayli gecikmiş bir kişidir: "... ke tî-i vücûdı Ana olı Wiç r s wilinde lenger- end z-ı iq met olup ol c y-ı dil- r da yalı taqrîbiyle neq ve-i düdm n-ı Wasanc nî'den Sel nik'den ma>zülen ved >ı > lem-i f nî eyleyen >İs -z de ile w l-ı

Çab vetden av n-ı rü d ü sed da gelince ülfet üzre evq t-güz r-ı eyy m u ley l ve merwüm-ı mezbûruñ x^V n-ı yaðm -yı fe &il-i n -mawcûrundan far a-çin-i >ilm ü kem l ve maxdüm-ı merqûmuñ Süleym niyye medrese-i celîlesi te rîfinden olmaq üzere mül zemet ara ı ile dest-resîde-i m l olup içd r ve aqçe mül zemetiyçün edv-i w l-i ekd r eyleyüp >azm ü sefer ve ol rzû ile devlet-i >aliyye c nibine Edirne'ye güzër idüp

beyt

Olup berd-i it dan müncemid b
Bürüdetden hev lanmı dı sinc b

neʔr medlülince tem m vaqt-i serm >ıy n ve zemherîr-i warîr ar -ı mefrû a çad-naq -ı >acib nüm y n itdügi vaqtlar heng m-ı it ve eyy m-ı serm der-i > zim-i d rü'l-meymene-i Edirne olup mawmiyye-i merqûmeye v çil ve der-dest-i iddî > sı olan >ar ıla wu ür-ı eyxü'l- sl miyyeye d xil olduqda

mîçra>

Nev yız xay l-i taçavvur gibi fülk

dîger neʔr meger merwüm-ı mesbûqû'z-żikrûñ va îfe-i d ni mendlerinden Qaramanî >İs n mında bir kec-fi > l ta'lîm-i wuss d-ı bed-nih d ile Edirne c nibine i re-i õur b hem n >ar -w l eyleyüp ma vîsi bu gûne b dî-i / n -k mî ve bu hev larda b l-kü -yı evc-i õa ab-ı eyxü'l-isl mî olmı ıdı. Olmı dur ki cen b-ı eriflerinüñ Sel nîkî >A Efendî'ye i > itmek qar r-d de-i reky-i > lileri iken wıçn-ı metîn-i taçmîm-i celîlerin lerzende-i b rüt-ı fesx u tawvîl eyleyüp bu arafda i > r-ı n r-ı fes d ve d men-i peym n-ı cehd ü ictih d olup >İs -z de'nüñ Sel nik q îsi olmasına b >ıe ü b dî Rîfâti'nüñ vezîr-i a > am Süleym n Pa a'ya tesvîd itdügi mek tîb-i wayret-as lîbüñ eʔer-i beynüt-teteʔüridür diyü bir v fir ab>ı eyxü'l-isl mî tekdîr ile ç wib-i tercemeden tenfir itmekle mesbûqû'l-m dde mül zemeti qavm-i >İs -yı r qıma i ret ve mütercem-i bî-gün h wu ürına >ar -ı merqûm ile varduqda k l -yı gir n-bah -yı >ar iyyeti rîze rîze eyleyüp >ar ı aq ve kendi redd ve õa ab w lin pî g h-ı mer mına sedd eyleyüp arîq-ı d ni mendîde onaltı sene >ale'd-dev m b r-ke -i zawmet ve künc-i z viye-i med risde õal îde-i x rz r-ı xîżmet olduqları bi'l-cümle ber-hev olup levme-i leîm-i sitem-ferm ve em tet-i pey-der-pey-i a>d dan fevv re-i la>l-rîz-i çe minden hez r-ced vil enh r-rîz n ve bu warmanda niçe eyy m-ı m temde de kü e-i külbe-i awz n olduqdan çõıra vefret-i wamiyyet ve far -ı õayretinden tekr r ixtiy r-ı waml-i ʔaqîl-i d ni mendî idüp Anqaravî Mewmed Efendî merwûma ba>dehu Debb õ-z de Mewmed Efendî'ye x ric-i wücre d ni mend olup e m hda bir wücre münwal olup mawlül ve ol wücreye ümmîd-i duxûl iderken devlet-i >aliyye ol >açrda Edirne'de olup Edirne'den eyxü'l-isl m mektûbıyla nev-be-nev iki er üçer dem d xil-i wücre olmaõla bunların mer mına b >ıe-i telexîr olmaq çüretleri ile fülk-i tekdîr itmek eʔn sında iken Bû Saʔd-z de Fey ull h Efendî mütercem-i bülend-qadrûñ w li cümleye

*ma>rûf ve ç r- q-ı >ömr[i] daxı p ye-i erba>îne xa ve-senc-i muvaqqıf-ı vaqf
oldığından w l-i mükedderine dür-bîn-i mütercemile na ar buyurup dest-i efqatleri
ile mir& t-ı / x ırından def>-i keder eyleyüp...*”¹⁵

Kaynakların bildirdiğine göre, gayet hoşsohbet ve iyi huylu olduğu için önde gelen âlimlerin meclislerinde sıkça bulunan, son derece bilgili ve görgülü, nazım ve nesirde maharet sahibi, herkes tarafından takdir edilen kıymetli bir şairdir.¹⁶ Sâlim, tezkiresinde “ *n sı beđ yet a> l ıx ü ed sı bî-hemt l yıq-ı erb b-ı kerem bir pîr-i muwteremdir.*” ifadeleriyle Rif’atî’nin nesrinin gayet güzel, şiirinin ise benzersiz olduğunu söyler; ardından da “*Bu ke îde-i sü ûr-ı >ırf n olan ı r-ı y n-ı istiws n ol >ır-i n dire-d nuñ z de-i ab>-ı bî-aqr nlarındandır.*” diyerek Rif’atî’nin aşağıya da aldığımız iki gazel, bir rubâî ile musammatını (muhammes) verir.¹⁷ Râmiz “*Merwûm-ı ma> rif-rûs m ıx ü in da bî-mi> l ü bî-bah olup güft r-ı le fet- ı rları ref t r-ı n zik neleri gibi bî-na îr ve qarîn-i >Uq z-ı bel âat bi’-cümle müselle m ü mümt z bir >ır-i m hir-i p kîze-xa&let...*” ifadeleriyle Sâlim’in görüşlerine katılarak, Rif’atî’nin şiir ve inşâda benzeri olmayan bir belîğ olduğunu belirtir.¹⁸ Fındıklılı da “*Merwûm-ı mü rûn ileyh fu al -yı dehrûñ mümt z u müste= n sı süxend n-ı >âcruñ her w lde güzîdesi bir ž t-ı >ulviyyet-sim t idi.*” diyerek onun zamanın önde gelen söz üstatlarından biri olduğunu ifade eder.¹⁹

Râmiz’in bildirdiğine göre Rif’atî Alî Bey’in bir “Divan”ı vardır.²⁰ Ancak yaptığımız incelemeler neticesi bu eserin herhangi bir nüshasını tespit edemedik. Rif’atî’nin bugün elimizde bulunan şiirleri, Safâyî tezkiresindeki

*“Zülfüñ esîri oldı dil-i mübtel yı gör
Bağlandı qaldı bir qıla miskin ged yı gör”*²¹

beyti ile, Sâlim tezkiresinde kayıtlı bulunan iki gazel, bir rubâî ve bir muhammesten ibarettir.

Sâlim’in “*Bu ke îde-i sü ûr-ı >ırf n olan ı r-ı y n-ı istiws n ol >ır-i n dire-d nuñ z de-i ab>-ı bî-aqr nlarındandır.*” ifadeleri ile tezkiresine kaydettiği Rif’atî’nin iki gazelini aşağıya alıyoruz:

Đazel

*Nig h itse teğ fül-güne ol meh zîr-i ebrûdan
Fiten lağzîde-p ift n olur d m n-ı gîsûdan
düp pertab birin a&madı yayın q-ı v l ya
Kem n ebrûların gördi çekilmez degme b zûdan*

*Olur rîzan lebinden > ıquñ warf-i perî nı
Temenn -yı vi& l-i ümmid itse ol cef -cûdan
Hünerver qalması meyd n-ı pehn -yı waqîqatde*

*Mec z-ı üdeb yı aldı hid-ma-na her sūdan
adef s xamū ol Rif'atī qa-x-ı yem-i ḍamda
Çıqarma med-güherūñ elden eger Ğafsa lū&lūden²²*

ve lehu

*eb buñ w let-i bezm-i Ğaf sı artar eksilmez
Bah r eyy minuñ ne v ü nem sı artar eksilmez
Gehî uğy n ider nîl-i siri k-i ehl-i derd amm
Benüm cūy-ı dü-çe mim m cer sı artar eksilmez
Ter zū-yı nigehe m h-rūy n olsa sencīde
O Yūsuf- abātūñ wūsn ü beh sı artar eksilmez
Ne deñlü sille-i saxt ile dü se q-ı naxvetden
Fūrūm y n-ı >aĞruñ kibriy sı artar eksilmez
Ne -ı wubb-ı x lūñ mübtel sı seyr-i çe m olmaz
ol ehl-i keyfe beñzer kim ḍid sı artar eksilmez²³*

Aşağıdaki musammat da Sâlim'in çok beğendiği için tezkiresine tamamen aldığı Rif'atî'ye ait başka bir manzumedir.²⁴

*eh-n me nüvīs-i B Nih dı
VaĞĞ f-ı nih d-ı l lez rı
Zibende[-i] naq -ı zer-nig rı
Na m itmege i-x-i bd rı
Destimde qalem çü tercem ndur*

/

*Awsentü ey nesîm-i gülz r
Hem nefxası ç r-sūy-ı >a r
Y zülfine ne Ğaldı dild r
Y sînesin açdı o sitemk r
Y büy-ı nesîm-i gülsit ndur*

*B itdi hev -yı >Adni w Ğı l
Serv oldı qad-i nig ra n &il
Bîd oldı ken r-ı cūya n zil²⁵
Bir böyle zem n-ı bî-mu> dil
Serm ye-i >ömr-i c vid ndur*

*Gül oldı bikir->arūs-ı ezh r²⁶
Me a ise nesîm-i kuhs r
b yine mına y semenz r²⁷*

Y Qays-ı bah r-ı tîz-reft r
Gül m &il-i rûy-ı mehve ndur

Serd oldı qab meh üst da
Sûsen de aña reyw n kü de²⁸
Y d itdi çen r elin rec da
Güy aña ic bet du da
af-beste gürûh-ı qudsiy ndur

m de olup sip h-ı ezh r
Zanbaq bu gürûha oldı ser-d r
Y yümn-i rebî>-i fey -i r
Açıldı çü melek süy-ı gülz r²⁹
Nerkis çemen üzre p sb ndur

Gül ende hez r idince n le
Zerrîn ele aldı zer-piy le
Façl irdi be yet istid le
Baqma am-ı dehrî[n]i me& le
Eyy m-ı fe vü büst ndur

Ferr -ı çab [vü] gül en- r
Oldı çemene üküfe meh-ser³⁰
Qumrî ser-i serdi eyleyüp c
Kebk oldı hez r-ı xande-ferm
Esb b-ı ne r yeg ndur

y dil-i ma lab-ı derîn zam n³¹
Esb b-ı vef zi-düst nî
B - hid-i >ıy -ı c vid nî
Der-ke -i zer-i Waq er uv nî
Vaqt-i gül ü façl-ı er uv ndur

الجسم من الهموم ناهل
والعين من العموم سائل
ارجو بك ياذا الفضائل
من همتك العميم داخل
qti a niy z-ı bî-kes ndur³²

/
Hem-quvvet-i Rüstem ü Nerîm n
Vaw etde melîk-i h-ı Îr n

Revnaq- iken-i gürûh-ı h n
Zîbende-i taxt-ı l-i >O^m n
Xan Awmed o h-ı k mr ndur

*T ebr ola b a s ye-efken
b d ola [ki] t mülk-i gül en
Xaçer-be-kef oldı inca süsen
Pür-xûn ola saxt-ı qalb-i dü men
Pîrîde o z r-ı n -tûv ndur³³*

Sonuç

Sonuç olarak, yukarıda vermiş olduğumuz şiirlere bakılacak olursa Rif'atî Alî Bey, şairliği güçlü sayılabilecek bir kişi olmalıdır. Ancak, tıpkı hayatıyla ilgili bilgilerde olduğu gibi şairliği hakkında bize bilgi verecek yeterli sayıda şiiri elimizde mevcut değildir. Fakat hayatı hakkında bilgi veren tezkirelerin hepsinde de ondan övgüyle bahsedilmesi, ayrıca Râmiz'in de bahsettiği gibi meşhur Seyyid Vehbî'nin "Vekâlet-nâme"sinde

›Aliyy-i Rif'atîdir imdi eyx-i wirfet-i d b
Ağız destûrın andan alsun ›ađruñ nükte-senc nı³⁴

beyti ile Rif'atî Alî Bey'den övgüyle bahsetmesi, zannediyoruz ki onun yaşadığı dönemde takdir edilen şairlerden biri olduğunun önemli işaretlerindedir.

DİPNOTLAR

- ¹ “*V lid-i m cidleri f tiw-i Yanıq Sin n Pâ a'nıñ aqreb-i aqrib sindan olup ve cevher-i gir n-m ye-i vücûd-ı me› rif-v ye-i kem l-i hem-s yeleri rux-ı cem l-i cih na bir w l-i le fet-mi' l olan ehr-i Qos an iniyye-[i] bi-hem liñ mawall tından Qumqapu qurbinde Ni ncı P -yı ›Atıq civ rında eyx Ferh d mawallesinde cüret-nüm -yı mücell -yı vücûd-ı ziver-efz -yı mehd-i › lem-i ühûd olup ...*” Sâlim, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, Râşid Efendi Ktp. Nu. 979, vr. 115a.; Safâyî ise sadece İstanbul'da doğduğunu belirtmektedir: “*Gevher-i gir n-bah vücûdı rev cg h-ı stanbul'dan uhûr itmi dür.*” Tezkiretü'ş-Şu'arâ, Râşid Efendi Ktp. no: 935, vr. 69b.; “*(Yanıq) dinilen beldenîñ f tiwi olan Sin n Pa a'nıñ aqrib sindan ›Abdull h Beg'iñ cûlbünden Qumqapu'da ›A iğ Ni ncı Pa a civ rında (eyx Ferh d) / mawallesinde tevellüd itdi.*” Bkz. Fındıklılı İsmet Efendi, Tekmiletü'ş-Şakâyk fî Hakkı Ehli'l-Hakâyk, (Haz. Abdülkadir Özcan), İstanbul 1989, s. 86-87.
- ² “*Bîñyetmi senesinde v cîl-ı s wa-i cih n ve ...*” Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, (Haz. Dr. Sadık Erdem), Ankara 1994, s. 137.
- ³ “*... sene seb'in ve elf wudûdında v qı› olan iwr q-ı › lem-güd ž fir z-ı ehr-i Qos an iniyyeyi ib ü îrîn-fir z eyledikde ... ke tî-i vücûdı Ana olı Wiç r s wilinde lenger-end z-ı iğ met olup ...*” Sâlim, vr. 115a.; “*1070'de oraları muvteriq olmağıla pederi Bođaz içinde Ana olı Wiç rında v qı› s wilx nesine naql-i mek n eyledi.*”, Fındıklılı, s. 87.

- ⁴ “Ol ž t-ı pür-kem l-i >ırf n-celînün n m-ı n mileri >Alî'dür.” Sâlim, vr. 115a.; “N mı >Alî'dür.”, Safâyî, vr. 69b.; “... müsellem-i > lem Rif>atî >Alî Big Efendi'dir.” Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, s. 137.
- ⁵ “vüzer dan P 'nîñ aqrîb larından olmaqla >Alî Big dimekle pür- öhret olmi lar idi.” Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, s. 137.; Safayî(vr.69b) “Bir pa a-z dedir.” demekle yetinmektedir.
- ⁶ “Bu ž t pederiniñ tawt-ı terbiyesinde âst ne-i kir mdan tawcîl-i >ul m idüp müderrisîn meslegine münselik oldı.” Fındıklılı, s. 87.; “Ev il-i w linde kesb ü kem l-i ma>rifete i tið lden çoñra mül zım u müderris olmi dur.” Safâyî, vr. 69b.
- ⁷ Fındıklılı, s. 87.
- ⁸ Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, s. 137.
- ⁹ “biñyüzondört senesinde medrese-i x ricile be-k m ve mücîla-i Süleym niyye'den Ebî Eyyüb-ı Enç rî mevleviyyeti ile maq iyyü'l-mer m ve ba>dehu medîne-i Filibe mevleviyyeti ile n ilü'l-mer m olmi lar idi.” Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, s. 137.
- ¹⁰ “ba>dehu biñ yüz on sekizde eyxü'l- sl m ve müfti'l-en m Ba maqçı-z de Es-Seyyid >Alî Efendi merwümdan XV ce Kem l-i wareket-i x ricile tecdid-i iqb l ve yine anlardan biñ yüz yigirmide ibtid d xil ve yine anlardan ikinci d xil ile h Xüb n Medresesine v çil ba>dehu on üç gün qadar yirinde mücîla-i çawn ixtib r olunduğdan çoñra sene biñ yüz yigirmi yidi Rama nında >Abdu'r-Rawîm Efendi'den tekerrür arıqlıya op Qapusı'ndaki Awmed Pa a'ya [müderris] olup ... biñ yüz otuzda eyxü'l- sl m ve müfti'l-en m fa iletlü Big ehirlî >Abdu'll h Efendi Wa retlerinden çawn-ı em ndan biriyle d n ve yine ol ž t-ı > lî- ndan sene biñ yüz otuz bir ži'l-qa>desinde ibtid altmı lı ile Ül -yı Žekeriyy Efendi medrese-i celîlesiyile mawsüdü'l-aqr n olup e>n -yı tawrîr-i tezkiremizde ol buq>a-i em -waqıqatle qarîn-i eref-i / ders ü tawaqquq olmi lardı.” Sâlim, vr. 116ab.
- ¹¹ Bkz. Sâlim, vr. 116b.
- ¹² “Biñyüzqırqyedî senesi xil linde terk-i mançib-ı müste> r ve >azm-i nih n-x ne-i qar r ... idüp...” Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, s. 137.; “Vefâtı 1147'dedir.” Fındıklılı, s. 87.
- ¹³ “Vef tı 1147'dedir. Wa ret-i X lid civ rında Bah riyye c ddesi üzerinde Wekîm Qu be'd-dîn mektebi ilerüsünde a mekteb xar besiniñ qar usında Bost n iskelesi arafına gidilür bir soqađıñ kü esinde medfündur.” Fındıklılı, s. 87.; “... Ebî Eyyüb-ı Enç rî türbe-i münîfeleri civ rında súde-i lawd-i wu ür ...dur.” Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, s. 137.
- ¹⁴ Fındıklılı, s. 86-88. Râmiz, “... seng-i mez rında Neylî Efendi merwümüñ bu t rixleri mes ürdur.” diyerek “T rîx” başlığı altında sadece “Mek n-ı Mîr >Alî ola qı >a-i wüccet.” mısra'ını kaydetmektedir. Bkz. Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, s. 137. Ayrıca tarih manzumesinin tenkitli metni için bkz. Atabey Kılıç, Ahmed Neylî Dîvânı, (basılmamış doktora tezi), İzmir 1994, s. 349.
- ¹⁵ Sâlim, vr. 115a-116a.
- ¹⁶ “D yet xo -çowbet ve xüb-xaçlet olmağla kib r-i >ulem mec lis-i fe il-ünsleriyle meknûsdur. u>ar -yı >ârdan me> rif-i külliyye vü cüzliyyede m hir ve na m u in ya q dir maqbûl-i cumhûr bir >ir-i ma>mürdur.” Safâyî, Tezkiretü-ş-Şu'arâ, vr. 69b.

- ¹⁷ Sâlim, 116b.
- ¹⁸ Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, s. 137.
- ¹⁹ Fındıklılı, s. 86-88.
- ²⁰ “ *r-ı ab>ı dürer-b rlarından dîv n-ı feç wat->ünv nları vardır.*” Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, s. 137.
- ²¹ Safâyî, vr. 70a.
- ²² Mısra aslen “*Çıqarma medd-i gevherün elden eger ç f ise lûllüdeni*” şeklinde kayıtlıdır.
- ²³ Bkz. Sâlim, vr. 116b.
- ²⁴ “*Bu daxı mütercem-i mezkûruñ qalem-i me> rifinde çekide olan musammı [harekeli] olup n dirü'l-vuqu> bir v dî-i dil-pežir olmađla bi-tem me ke îde-i kil-k-i bey n qılınup tawrîr olundi.*” Bkz. Sâlim, vr. 116b-117a.
- ²⁵ Metinde “*Bîd r oldı ken r-ı cûya n zîl*” şeklinde kayıtlı olan mısra'ın bu haliyle vezni aksamaktadır. Anlam ve vezin bakımından yukarıya aldığımız şeklin daha uygun olacağı kanatindeyiz.
- ²⁶ Metinde “*Gül oldur bîkr-i >arûs-ı ezh r*” şeklinde kayıtlı olan mısra'ın vezni bu haliyle ilk iki tef'ilede aksadığı için, metin tamiri yoluyla mısra'ı yukarıya aldığımız şekilde vermeyi uygun bulduk.
- ²⁷ Mısra'ın vezni aksamaktadır.
- ²⁸ Mısra'ın vezni ikinci tef'ilede aksamaktadır.
- ²⁹ Vezin ikinci tef'ilede aksamaktadır.
- ³⁰ Mısra'ın vezni aksamaktadır.
- ³¹ Mısra'ın vezni aksamaktadır.
- ³² “*qti -y'*” şeklinde yazılmış bulunan mısra'ın vezni, kelime “*qti â*” şeklinde okunduğu takdirde düzelmektedir. Aksi takdirde mısra'ın vezni ilk tef'ilede aksamaktadır.
- ³³ Bkz. Sâlim, vr. 116b-117b.
- ³⁴ Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, s. 137. (Sadık Erdem tarafından hazırlanan Râmiz tezkiresinin bu neşrinde beytin ilk mısra'ı “*>Alî Rifatîdir imdi eyx-i wirfet-i d b*” şeklinde geçmektedir ki, bu şekliyle vezin bozulacağı için, mısra'ı yukarıya aldığımız gibi okumanın daha doğru olacağını düşünüyoruz.)